

Fragment uit Gerda Blee, *Aan doodgaan dachten we niet*, Podium, 2021.

Dit fragment mag enkel gebruikt worden voor educatieve doeleinden en niet verder worden verspreid.

JONATHAN KIEST
ZIJN ELLEBOGEN

De klap komt in drie woorden. Jonathan probeert ze door te slikken, een voor een, eerst we, dan gaan, maar het derde woord blijft steken.

‘Scheiden is duur, hoor,’ werpt hij tegen. Hij heeft het vanochtend nog in de krant gelezen. Jonathan leest altijd de krant als zijn ouders elkaar doodzwijgen aan tafel. Als hij een vreemd woord ziet, probeert hij te begrijpen wat het betekent door de zinnen eromheen te lezen. Dan schrijft hij het woord en de betekenis in zijn schrift, want woorden op papier kunnen niemand aanvliegen denkt hij, en elke keer als hij zijn schrift aan de juf laat zien, zegt ze: ‘Knap hoor, Jonathan.’

De afgelopen dagen heeft hij opgeschreven: *alimentatie, significant, consequenties, liquidatie, sokverbranding.*

‘Echt waar,’ zegt Jonathan met een schorre stem. ‘Het heeft in de krant gestaan. Steeds meer mensen scheiden, maar ze onderschatten de financiële consequenties.’

‘Klopt, Joon. Scheiden kost geld,’ zegt zijn moeder.

‘Ik heet Jonathan,’ zegt Jonathan.

‘Je bent geschrokken,’ zegt zijn moeder.

Dit noemen zijn ouders een gevoelsreflectie. Ze hebben veel woorden voor de manier waarop mensen met elkaar praten, want het is hun werk om te praten en zo families met kinderen uit de problemen te helpen. Zijn moeder geeft er zelfs les over, gesprekstraining noemt ze dat.

‘Ik ben niet geschrokken,’ zegt Jonathan. ‘Ik ben het er alleen niet mee eens.’

‘Goed, Jonathan,’ zegt zijn vader. ‘Je bent niet geschrokken. En je bent het er niet mee eens.’

‘Het is ook heel slecht voor mijn gezondheid. Ik ga slechter presteren op school en later ga ik minder geld verdienen. En jullie worden niet eens significant gelukkiger.’

Zijn ouders luisteren actief. Ze zeggen ‘hm, hm’, ze knikken en zijn vader maakt een samenvatting. ‘Je bent bezorgd over de gevolgen,’ zegt hij, maar ze horen hem niet. Ze doen alleen alsof, zoals de kinderen in zijn klas die toneelstukjes maken waar hij nooit aan mee mag doen omdat hij alleen zichzelf wil spelen. Dat kan niet, zeggen ze, je kan jezelf niet spelen want je bent jezelf al, maar hoe ze dat zo zeker weten zeggen ze er niet bij.

Een hele tijd staart Jonathan strak naar het plafond. Dan vraagt hij: ‘Wie krijgt mij?’

‘Papa gaat bij Iris wonen en wij blijven hier,’ zegt zijn moeder.

Jonathan telt de woorden van haar zin. Het zijn er negen. Drie keer drie is negen denkt hij, ieder zingt zijn eigen lied, maar wat voor lied dan, en hij slikt drie keer drie keer.

‘Dat kan niet,’ zegt hij dan.

Zijn moeder haalt haar neus op. Straks staat ze waarschijnlijk op om stiekem te gaan huilen in de gang.

‘Het lijkt ons het beste,’ zegt zijn vader. ‘Als alles weer een beetje rustig is, kunnen we er nog eens over praten, maar voorlopig vinden we het beter als jij hier blijft wonen. Iris en jij kennen elkaar nog niet eens.’

Jonathan kijkt zijn vader aan. Hij is de echtste van hun drieën, met de scherpe lijntjes rond zijn ogen en de bobbel op zijn keel die op en neer beweegt als Jonathan iets belangrijks zegt. Als zijn vader weg is, wordt zijn moeder iemand anders. Dan duwt ze zijn dekbed te strak tussen het matras en de rand van zijn bed, zodat hij het gevoel krijgt dat hij stikt. Ze kust hem welterusten zonder hem aan te kijken en als ze toch kijkt, lijkt het of ze schrikt. Ze aait over zijn haar alsof hij een tapijtje is dat moet worden glad-gestroken.

‘Dan ga ik bij oma wonen,’ zegt Jonathan.

Zijn moeder houdt haar emoties onder controle. Ze wrijft in haar ogen en haar stem trilt bijna niet als ze zegt: ‘Ik ben je

moeder en papa is je vader en wij gaan erover bij wie je woont. En je kunt ons best aankijken terwijl we tegen je praten, Jonathan.'

'Laat hem anders maar even, Rie,' zegt zijn vader. 'Het verdriet mag er nu misschien ook wel even zijn.'

'Ik ben niet verdrietig,' zegt Jonathan zo hard mogelijk. Hij schuift zijn stoel naar achteren, staat op en pakt zijn schrift en de telefoon; hij heeft het koud en moet zijn oma spreken. 'Ik ga in bad.'

In de badkamer draait Jonathan de warme kraan open. Als het hete water diep genoeg is, doet hij er een beetje koud bij, en heel veel badschuim. De telefoon legt hij binnen handbereik naast een handdoek op de wasmand.

Vanuit het bad belt hij zijn oma. Ze weet het al.

'Vind je het erg?' vraagt ze. Jonathan luistert naar het knisperende schuim terwijl hij wacht tot hij antwoord kan geven zonder te gaan huilen.

'Ja,' fluistert hij. 'Eigenlijk moet ik huilen, oma, maar dat kan niet hardop.' Het is hem vaker overkomen dat zijn ouders hem afluisterden terwijl hij zijn oma belde. Hoe zijn ouders dat noemen weet hij niet, maar Jonathan noemt het spionage.

'O, jongen toch,' zegt zijn oma en zijn borst begint te schok-

ken, zodat het water haast over de rand spat en Jonathan een paar keer hard door zijn neus moet uitademen en met zijn tong over zijn bovenlip moet gaan. Daar wordt hij rustig van, want als er iets is wat zeker weten bij hem hoort, dan is het deze smaak van snot met zeepsop.

'Jongen toch,' zegt oma nog een keer. 'Heb je zo'n verdriet? Stil maar. Och, och, och.'

Hij legt de telefoon weg, zakt onder water om zijn gezicht af te spoelen, droogt daarna zijn handen af en pakt zijn oma weer op.

'Oma?'

'Ja, jochie.'

'Ik kan niet alleen bij mama blijven.'

Oma zegt niets.

'Je moet me komen halen, oma. Ik wil bij jou wonen.'

'Dat kan niet,' zegt oma.

'Maar ik ben je kleinzoon.'

'En mama is mijn dochter.'

'Oma? Ik ga even nadenken.'

'Wil je dat ik blijf hangen?' vraagt oma. 'Dan zet ik je op de luidspreker. Ondertussen kijk ik naar Lingo, goed? Als je iets wilt zeggen, roep je maar.'

Jonathan knikt en legt haar weer op de wasmand. Beneden

hoort hij zijn ouders schreeuwen. Zijn moeder vraagt gillend aan zijn vader of hij dan niks voelt, of hij dan he-le-maal niks voelt. Niks. Jonathan blaast het woord uit en zakt weer onder water, alleen met zichzelf.

Als zijn ouders niet zwijgen of schreeuwen, praten ze over hun werk. Zijn moeder werkt met mishandelde kinderen en zijn vader is de baas van vrouwen zoals zijn moeder. Directeur is hij, directeur in de jeugdzorg.

Zijn vader en moeder denken dat hij het niet begrijpt als ze over hun werk praten. Ze denken dat hij niet weet hoe uithuisplaatsing werkt en wat voogdijregels zijn, en dat hij ze niet hoort als ze praten over de dingen die mensen met hun kinderen doen. Allerlei soorten mensen doen het, niet alleen criminelen maar ook leraren of dokters en misschien kan het ook wel een jeugdpsycholoog zijn. Emotionele mishandeling is moeilijk te bewijzen, zegt zijn moeder vaak tegen zijn vader. Soms wou ze dat er fysieke sporen waren. Want als er opvallende wonden of blauwe plekken op het lichaam zitten, wordt het kind meteen uit huis geplaatst, in ieder geval zolang het onderzoek loopt. En het onderzoek zou best lang kunnen lopen, net zolang totdat alles weer een beetje rustig is.

Jonathan denkt aan sokverbranding, het laatste woord dat hij uit de krant in zijn schrift heeft overgeschreven. Het stond in

een interview met een dokter van het brandwondencentrum. Sokverbrandingen zijn verschrikkelijk, zei die dokter, dan weet je dat er opzet in het spel is. Als ze dat bij kinderen zag, hing ze meteen met jeugdzorg aan de lijn.

Jonathan pakt de telefoon en vraagt aan zijn oma of ze er nog is.

‘Ik ben er nog,’ zegt ze.

‘Oma, het schuim is bijna weg. Kom je me halen? Kom je me halen, oma?’

Aan de andere kant van de lijn hoort hij de televisie. Vijf keer dezelfde pieptoon en daarna applaus.

‘Ik kan uit het raam klimmen en dan spring ik stiekem achter op je scooter.’

Zijn oma zucht twee keer, heel lang en diep, maar ze zegt niets.

‘Oma? Als mama niet meer voor mij kan zorgen, mag ik bij jou wonen, toch?’

‘Als je vader het goedvindt. Maar mama kan heel goed voor jou zorgen, Jonathan.’

‘Ik denk het niet.’

‘Waarom niet?’

‘Dat kan ik niet over de telefoon vertellen,’ zegt Jonathan. ‘Ik moet nu ophangen.’

Hij drukt zijn oma weg, trekt de stop uit het putje en blijft zitten tot het water is verdwenen, zodat hij begint te rillen van de laatste restjes schuim die op zijn lijf zijn blijven plakken en nu langzaam verdampen. Van verdampen krijg je het koud, maar als je eerder uit het bad stapt is het zonde van het water.

Jonathan staat op, droogt zich af en kleedt zich aan. Dan begint hij zijn rugzak in te pakken. Zijn tandenborstel, kleren, de oude beer van zijn vader die hij onder zijn bed bewaart, en als laatste het schrift met woorden dat hij boven op zijn rugzak legt.

Sokverbranding is een vreemd woord. Het betekent niet dat je een sok verbrandt, maar als het met je voet gebeurt, dan lijkt het alsof iemand een rode sok op je huid heeft getekend.

Terug in de badkamer legt Jonathan zijn handdoek weer op de wasmand, duwt de stop op zijn plek, draait de hete kraan wijd open en knielt voor het bad om te kijken. Er slaat zoveel witte damp van de straal dat Jonathan niet durft te voelen hoe heet hij precies is.

Jonathan denkt aan zijn oma die ‘och’ zegt en ‘jongen toch’ en ‘heb je zo’n verdriet?’ Hij heeft inderdaad verdriet maar nu moet hij zich concentreren. Zijn handen en zijn voeten heeft hij nodig om zijn rugzak te pakken en weg te lopen. Zijn gezicht zal te veel opvallen als hij straks beneden komt en doet alsof hij wil gaan buiten spelen.

Jonathan denkt diep na en kiest zijn ellebogen. Hij trekt zijn trui over zijn hoofd en wacht terwijl het water stijgt. Het duurt nog maar heel even voor hij met zijn ellebogen bij het oppervlak kan komen.